

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۱۱/۴

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۸/۰۸

ارزیابی شاخص‌های کیفیت زندگی در شهر هرسین

علی شماعی

دانشیار گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران

مهناز حسینی سیاه گلی

کارشناس ارشد، گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه مازندران، مازندران، ایران

سعید حیدری نیا*

دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران

چکیده

و از نظر شهروندان شاخص امنیت بهترین وضعیت را دارا می‌باشد. همچنین تحلیل میزان ارتباط درونی شاخص‌های کیفیت زندگی با ضریب همبستگی پیرسون در شهر هرسین نشان می‌دهد غیر از ارتباط درونی بالای ۰/۵ شاخص بهداشت و مسکن بقیه متغیرها علی‌رغم معنادار بودن ارتباط درونی آنها ارتباط قوی درونی مابین خود دارا نیستند. بنابراین می‌توان گفت که بیشترین دغدغه ساکنین شهر هرسین در تامین نیازهای پایه‌ای و اساسی از جمله امید به آینده شغلی، تامین هزینه‌های پایه‌ای می‌باشد، در این راستا ایجاد بستر مناسب جهت فعالیت، توزیع متعادل و کافی خدمات و امکانات در بین محلات شهری از سوی مسئولین و برنامه ریزان شهری می‌تواند موثر واقع شود.

کیفیت زندگی شهری دارای ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، زیست محیطی و شاخص‌های متعدد دیگر است. امروزه ارزیابی شاخص‌های کیفیت زندگی در پایش سیاست‌ها و مدیریت شهری بعنوان ابزاری کارآمد از اهمیت و ضرورت قابل توجهی برای تصمیم‌گیری مدیران شهری می‌باشد. هدف این پژوهش بررسی و ارزیابی شاخص‌های کیفیت زندگی در شهر هرسین به منظور ارتقا کیفیت زندگی ساکنین می‌باشد. در این راستا از ۱۰ شاخص کلی و ۴۶ زیر شاخص استفاده شده، همچنین روش این پژوهش توصیفی-تحلیلی و پیمایشی می‌باشد که با بهره‌گیری از آزمون‌های آماری میانگین پاسخ‌ها، T تک نمونه‌ای و ضریب همبستگی پیرسون در قالب نرم افزار SPSS انجام گرفته است. داده‌ها و اطلاعات مورد نیاز به دو شیوه کتابخانه‌ای و پیمایشی جمع‌آوری گردیده و جامعه نمونه نیز ۲۵۳ نفر از ساکنان شهر هرسین می‌باشد. یافته‌ها و نتایج پژوهش مشخص می‌سازد که شاخص درآمد وضعیت نامناسب‌تری نسبت به دیگر شاخص‌ها دارد

کلمات کلیدی: کیفیت زندگی، شاخص‌ها، برنامه ریزی شهری، هرسین، SPSS

بیان مسئله

هدف توسعه و مدیریت شهری، بهبود کیفیت زندگی و خوشبختی شهروندان است؛ کیفیت زندگی مفهومی چندبعدی و دارای ابعاد عینی و ذهنی (محیطی، کالبدی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی) است، کیفیت زندگی شامل مسائل مادی و غیرمادی می‌باشد و محققان مختلف به تناسب زمینه کاری خود تعاریف متفاوتی از کیفیت زندگی ارائه می‌دهند. مفهوم کیفیت زندگی برای اولین بار در دهه‌ی ۱۹۶۰ زمانی که تحقیقات در ایالات متحده آمریکا با هدف بررسی سطح بهزیستی مردم صورت می‌گرفت، به کار گرفته شد (Cox, 2003: 921). این مفهوم محتوایی فراگیر است که پژوهشگران با رویکردهای مختلف به جنبه‌های گوناگون آن پرداخته‌اند. کیفیت محیط شهری از موضوعات مورد مطالعه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری است که مطالعه سیستماتیک آن به نیمه دوم قرن بیستم بر می‌گردد (شماعی و همکاران، ۱۳۹۵: ۸۶). دیدگاه برنامه‌ریزان شهری نیز از نگاه صرف کالبدی - کارکردی به نگاهی چندبعدی و چندوجهی در قالب ابعاد اجتماعی، روانی، کیفی و اقتصادی در تعامل و کنش متقابل با ابعاد کالبدی - کارکردی، که یکی از موضوعات مهم شهری می‌باشد، تغییر پیدا کرده است (شیخ‌الاسلامی و همکاران، ۱۳۹۱: ۱۰۰). در مورد کیفیت زندگی و جنبه‌های تشکیل دهنده‌ی آن اتفاق نظر وجود ندارد، اما نکته‌ای که همه محققان در آن اتفاق نظر داشته‌اند، چند بعدی بودن مفهوم کیفیت زندگی بوده است، که این امر می‌تواند برآمده از سه عامل مختلف باشد: یکی، چند بعدی بودن آن و دیگری، کاربرد آن در حوزه‌های حرفه‌ای متفاوت همچون پزشکی، روان‌شناسی، جغرافیای انسانی، مطالعات توسعه، اقتصاد و جامعه‌شناسی؛ و سرانجام، سطح تحلیل، که ممکن است به عاملان، فرآیندها، موقعیت‌ها و یا ساختارها مربوط باشد (Allen et al, 2002: 11). نتایج توجه به مفهوم کیفیت زندگی شهری در عرصه جهانی متغیر بوده است. به این دلیل محققان سعی کرده‌اند که با توجه به موقعیت خاص نواحی جغرافیایی از جمله شهرها، استان‌ها و کشورها از شاخص‌های گوناگون و متفاوتی جهت

ارزیابی کیفیت زندگی ساکنین استفاده کنند تا از این طریق به اولویت‌بندی نیازهای ساکنین پرداخته شود. همچنین جهت تخصیص منابع محدود و کمیاب از طرف سیاستمداران و برنامه‌ریزان شهری، ما نیازمند به بررسی سطح کیفی زندگی شهروندان هستیم. امروزه باتوجه به رشد سریع شهرنشینی بخصوص در شهرهای میانه مانند شهر هرسین، الزام آواراست به ارزیابی کیفیت زندگی هم در ابعاد کمی و هم کیفی آن جهت ارائه راهکارهای بهینه برای اداره امور شهری پرداخته شود. در واقع این‌گونه تحقیقات می‌تواند ابزار و وسیله‌ای باشند که از طریق آن‌ها ضمن شناسایی نیازهای شهروندان، اثرات طرح‌های اجرا شده را نیز می‌توان تحلیل کرد. بنابراین جهت داشتن آینده‌نگری و آینده‌نگاری درست در برنامه‌ریزی‌های آتی، باید بر اهمیت و ضرورت این موضوع تاکید شود. از آنجایی که هدف اصلی طرح‌های توسعه شهری بهبود کیفیت زندگی شهری می‌باشد، بنابراین بدون ارزیابی و شناخت مولفه‌های تاثیر گذار در این زمینه، امکان بهبود کیفیت زندگی وجود ندارد. شهر هرسین با معضلات و مشکلات بسیاری روبروست، این معضلات چالش‌هایی را در رابطه با کیفیت زندگی شهروندان موجب شده‌اند و میزان رضایت‌مندی و سرزندگی و رفاه شهروندان این شهر را تحت تأثیر قرار داده است. باتوجه به چالش مطرح شده در شهر هرسین، ضرورت دارد به بررسی کیفیت زندگی شهری بر اساس شاخص‌های منتخب در سطح این شهر پرداخته شود. در این پژوهش ما به این مسئله می‌پردازیم که وضعیت شاخص‌های کیفیت زندگی در کدام ابعاد آن مناسب‌تر است؟ اولویت‌های راهبردی کیفیت زندگی شهری در شهر هرسین کدام است؟ جهت پاسخ به مساله مورد نظر، از رویکرد ذهنی در سنجش کیفیت زندگی با توجه به روش پیمایشی و استفاده از پرسشنامه جهت جمع‌آوری اطلاعات استفاده شده است. مطالعات پژوهشی در بخش مطالعات نظری و مرور پیشینه نظری، منجر به استخراج ۱۰ شاخص اصلی و ۴۶ شاخص فرعی شده که در نهایت به تحلیل داده‌ها و وضعیت شهر مورد مطالعه پرداخته شده است.

مبانی نظری و پیشینه تحقیق

معادل احساس رضایت کلی از زندگی دانست (Meeberg, 1993: 33). بنابراین در بحث‌های مربوط به کیفیت زندگی تنها زیستن مهم نیست، بلکه کیفیت آن نیز دارای اهمیت است (Cramer et al, 2004: 104)، همچنین این موضوع اشاره به متغیرهایی چون سلامتی، ثبات سیاسی، امنیت، زندگی خانوادگی، زندگی جمعی، امنیت شغلی و نظایر اینها دارد (Byock & Merrima, 1998: 231). در واقع یک مفهوم گسترده است که در بردارنده برداشت‌هایی از یک زندگی خوب و دارای رضایتمندی و شادی است. اغلب مفهوم زندگی رضایتمند و زندگی شاد در مفهوم رفاه یا خوشی که در بردارنده رضایت از زندگی و احساسات مثبت و منفی است، ترکیب می‌شوند (McCrea et al, 2006: 3). این مفهوم عمدتاً به عنوان رضایت از زندگی، خوشبختی و سعادت، رفاه و آسایش شناخته می‌شود و سطح تحقق نیازهای انسان را منعکس می‌کند (Zielinska & Dziora, 2010: 1)، معمولاً درجه‌ای که فرد از زندگی احساس خوشنودی و رضایت می‌کند را منعکس می‌کند و بیشتر بر عوامل بیرونی از قبیل عوامل محیطی و درآمد تأکید می‌کند (Royuela et al, 2007: 6).

کیفیت زندگی مفهومی چندبعدی است، کیفیت زندگی شامل مسائل مادی و غیرمادی می‌باشد و محققان مختلف به تناسب زمینه کاری خود تعاریف متفاوتی از کیفیت زندگی ارائه می‌دهند (آخوندی و همکاران، ۱۳۹۲: ۶). از بعد مادی، کیفیت زندگی نه تنها مقوله‌هایی چون استانداردهای زندگی، امکانات زیربنایی، تولید اقتصادی، اشتغال، قیمت‌ها، قانون و مانند اینها را در بر می‌گیرد بلکه مواردی چون سلامتی، سرگرمی، اوقات فراغت، فرهنگ و هنر و مانند اینها نیز در همین مقوله می‌گنجد. در بعد مفاهیم غیرمادی، کیفیت زندگی شامل تجارب و دریافت‌های شخصی افراد و بازخوردهای آنها در زندگی واقعی‌شان است (Dajian & Peter, 2006, 15). کیفیت زندگی را در مفهوم عام آن تحت عنوان احساس عمومی خوشبختی، داشتن احساس مثبت از روابط اجتماعی موجود و فرصت‌های بروز توانایی‌های فردی در جامعه یاد کرده‌اند (Ramage & Davies, 2003: 483). در حقیقت ارتباط متقابل میان جامعه، سلامت، اقتصاد و شرایط محیطی است که انسان و توسعه اجتماعی را تحت تأثیر قرار می‌دهد (Schyns & Boelhouwer, 2004: 5). به طور کلی می‌توان کیفیت زندگی را

جدول (۱): معیارهای موسسه PPS برای افزایش کیفیت محیط شهرها

معاشرت پذیری، نمایش فرهنگی بیشتر، تبادل و حفظ اطلاعات، دانش و ارزشها کاهش موانع قومی و طایف‌ای، احساس اتحاد	برخوردهای معنی دار اجتماعی
تشکیلات اجتماعی بزرگ، احساس سربلندی و غرور، جاودانگی ارزشها، نیاز کمتر به کنترل شهرداری، مدیریت خودگردان	معرفت هویت اجتماعی
منظر خوب، محیط هيجان آور، احساس تعلق به محیط، ایمنی بیشتر، کیفیت محیط بهتر، احساس آزادی	افزایش احساس راحتی
پایه روی راحت، ایمنی برای عابران، سازگار با حمل و نقل عمومی، کاهش نیاز به اتومبیل و پارکینگ، استفاده بهتر از زمان و پول	دسترسیهای خوب
اختلاط قومیتها و فرهنگها، دسترسی به فعالیتها- کاربریها، واحدهای سرویس دهنده به استفاده کنندگان از فضا	جذب اقشار مختلف
کارآفرینی در مقیاس کوچک، دستیابی به کالاهایی به کیفیت بهتر، ارزشهای ملکی خوب، سرعت رشد	حمایت اقتصادی

منبع: (مصطفوی صاحب و همکاران، ۱۳۹۳: ۷)

در واقع به معنای قابلیت زندگی در یک مکان مطرح می‌شود. به گفته‌ای، در یک جامعه شهری، کیفیت زندگی برگرفته از تجربه‌ی مشترک ساکنان شهر از محیط شهر (مثل کیفیت هوا، آب، ترافیک، فرصت‌های تفریحی، شغلی و...) و سطح توانایی شهر در پاسخ‌گویی به اهداف مورد نظر ساکنان شهر است. به گفته‌ای دیگر، کیفیت زندگی در کفایت اقتصادی، سیاسی و الزامات اجتماعی یک شهر ریشه دارد (Myers, 1987: 108) و

در یک محیط شهری مفهوم کیفیت زندگی شهری^۱، به واسطه‌ی تنوع اندیشه‌ها و اینکه هر کس تعریف خاصی از زندگی و رفاه اجتماعی دارد، معنای متفاوتی را متصاعد می‌کند (Bond & Corner, 2004: 1). اما در یک تعریف عام، کیفیت زندگی شهری با عنوان "زندگی راحت و دسترسی به نیازهای اساسی در یک محیط شهری تلقی می‌شود" (Eiser, 2004: 2).

¹ Urban Quality of life

با توجه به گسترش برابری در آینده آغاز و با ایجاد عدالت اجتماعی برای اقتصاد پایدار و محیط زیست پایدار، پایان یافت (Burton, 2001). عدالت اجتماعی و برابری زندگی از مهم‌ترین جنبه‌های پایداری است و این پایداری از معیارهای مهم زندگی مانند: بهداشت عمومی و سلامت، دسترسی به آموزش، مراقبت بهداشتی، شغل رضایت بخش، فرصت‌هایی برای پیشرفت شخصی و اجتماعی، فرهنگ، زندگی اجتماعی و تفریح، تسهیلات محیطی و برابری‌های زیبا شناختی تشکیل می‌شود. دیوید اسمیت اولین جغرافیدانی بود که درباره‌ی کیفیت زندگی، رفاه و عدالت اجتماعی در جغرافیا صحبت کرد. شاخص‌های مورد تأکید اسمیت را بهداشت، مسکن، خدمات عمومی، شادمانی خانوادگی، تعلیم و تربیت، فرصت‌های اشتغال، حقوق و مزد، خوراک، حق رأی، امید به زندگی، مصرف سرانه پروتئین، درصد ثبت‌نام در مدارس، تعداد متوسط تلفن و روزنامه و نظایر آن تشکیل می‌دهند (Smith, 1381: 16). هاروی در کتاب عدالت، طبیعت و جغرافیای نابرابری (۱۹۹۶) به عواملی نظیر درآمد، فضای مختلف زندگی، نژاد، مراقبت بهداشتی و... می‌پردازد (Harvey, 1996: 394). بنابراین مفهوم عدالت اجتماعی در شهر از طریق گسترش بهینه‌ی منابع شهری، درآمدها و هزینه‌ها است (Gray, 2002: 689). موضوع کیفیت زندگی در دهه ۱۹۹۰ وارد عرصه اقتصاد شد، نظریه‌پردازانی مانند برنارد وان پراگ^۱، لیو^۲، کار جاستر^۳ و همکارانش و هانیکس^۴ به دنبال پل زدن میان شکاف در شیوه تفکر اقتصاددانان درباره احساس بهزیستی مادی و شیوه تفکر دیگر عالمان اجتماعی نسبت به این امر بوده‌اند. این اندیشمندان اصولاً بر حیطه‌های اقتصادی زندگی شامل سطوح درآمد، هزینه‌ها، پس‌اندازها، تولید و فروش، امکانات و خدمات تأکید کرده‌اند (Oliver et al, 1996: 18). با این وجود مشخص شده است که اتکا محض به اندازه-گیری‌های پولی-اقتصادی به تنهایی نمی‌تواند بازگو کننده

این ممکن است احساس خوبی باشد از ترکیبی از عوامل مرتبط با حس مکان یا هویت مکان از قبیل خوانایی، خاطره جمعی و حس تعلق تاریخی (Profect & Gorden, 1992: 55). یکی از عوامل مهم در بهبود کیفیت زندگی در میان جوامع انسانی، استاندارد بودن محل زندگی از نظر بهداشت، اشتغال، محیط زیست و کالبد می‌باشد، به طوری که رضایت از ویژگی‌های اجتماعی و اقتصادی و فیزیکی محل زندگی بر رضایت از زندگی و کیفیت زندگی افراد تأثیرگذار است (Sirgy & Cornwell, 2002: 154). استانداردهای محیط فیزیکی، عوامل محیط اجتماعی، عوامل اقتصادی-اجتماعی، عوامل فرهنگی، وضعیت سلامتی، عوامل شخصیتی و عوامل استقلال فردی از جمله عواملی است که در بررسی کیفیت زندگی باید بر آن‌ها تأکید کرد (بونو و کورنر، ۱۳۸۹: ۱۷). موری (۱۹۹۸) نیز چهار مجموعه شرایط را برای بهبود کیفیت زندگی مؤثر می‌داند: منابع مادی، امنیت، عزت نفس و خشنودی. وی در هر زمینه یک سطح آستانه را پیش بینی می‌کند که در آن سطح شادکامی فرد تحقق می‌یابد. او عدالت و آزادی را به عنوان پیش نیازهای این شرایط فرض می‌کند (Murray, 1998). جغرافیدانان همواره در جهت مطلوب کردن زندگی انسان بر آن بوده‌اند تا رابطه‌ی انسان و محیطش را بهینه کنند. تلاش‌های جغرافیدانانی چون جان هربرتسن و پتر کروپتکین و به وجود آمدن مکتب جغرافیای رادیکال و تلاش در جهت رفع فقر و نابرابری و همچنین ادامه این جریانات تا زمان حاضر، خود گواهی است بر تلاش‌های جغرافیدانان که در زمینه ارتقاء کیفیت زندگی انسان انجام گرفته است (دهقانی و همکاران، ۱۳۹۱: ۷۸). همچنین مفهوم عدالت اجتماعی از اواخر دهه‌ی ۱۹۶۰ وارد ادبیات جغرافیایی شده است، اما ریشه‌ی نوع جغرافیای مردمی که در رسیدن به عدالت اجتماعی تلاش می‌کند، با پیشنهادهای پتر کروپتکین در زمینه‌ی پیکار با فقر، ناسیونالیسم اروپایی و نژادپرستی از یک قرن پیش آغاز شد (Shakuie, 1382: 189). به طوری که همایش البورگ در ماه می سال ۱۹۹۴، با معنای توسعه پایدار در تحمل پذیری شهرها

¹ Bernard Van Prague

² Liu

³ Jaster

⁴ Hanyks

به شهرستان شد و ساکنین این شهر کوهستانی به گویش لکی صحبت می کنند. گلیم و قالی بافی این شهرستان شهرت جهانی دارد. بیشتر مردم هرسین به کشاورزی و دامداری و کار خدماتی اشتغال دارند. آب و هوای منطقه تحت تاثیر رژیم مرطوب مدیترانه‌ای قرار دارد که زمستانی سرد و تابستانی خشک را در پی دارد. حداکثر دما در تابستان گاه به ۴۰ درجه سانتی گراد یا بیشتر و حداقل آن در زمستان به ۱۵ درجه زیر صفر می رسد. شرایط ویژه و مساعد آب و هوایی، موجب غنای منابع محیط زیست طبیعی از قبیل آب، خاک، جامعه حیات وحش و جامعه گیاهی را گشته است.

روش پژوهش

در این نوشتار ابتدا مطالعات مقدماتی درباره موضوع تحقیق انجام شد. و سپس پس از انتخاب موضوع تحقیق، جهت دستیابی به اهداف تحقیق، مراجعه به منابع کتابخانه‌ای و بانک اطلاعاتی، اطلاعات مورد نظر فیش برداری و جمع آوری شد. برای مطالعات پس از طرح سؤالات و تنظیم پرسشنامه، این پرسشنامه در مکان مورد نظر به وسیله شهروندان شهر هرسین تکمیل شد، و سپس داده‌های جمع آوری شده با استفاده از نرم افزار اس پی اس تجزیه و تحلیل شد.

بدلیل محدودیت‌های تحقیق و عدم امکان بررسی تمامی جامعه آماری، به منظور تعیین حجم نمونه در این پژوهش، تعداد افراد نمونه در سطح محدوده مورد مطالعه با استفاده از فرمول نمونه گیری کوکران محاسبه شد و تعداد ۲۵۳ پرسشنامه در سطح شهر توزیع و تکمیل گردید. جهت تأمین قابلیت اعتماد پرسشنامه، برای سنجش و اطمینان از روایی ابزار پژوهش، از نظرات تعدادی از کارشناسان و اساتید دانشگاه‌ها استفاده شد. در مرحله بعد نیز پایایی پرسشنامه با انجام پیش آزمون (تکمیل ۳۰ پرسشنامه مقدماتی به صورت تصادفی بین ساکنان) با مقدار آلفای کرونباخ ۰/۸۸ در قالب نرم افزار SPSS مورد تأیید قرار گرفت و همچنین برای تجربه و تحلیل داده‌ها و ارزیابی نظرات مردم پژوهش از آزمون‌های آماری میانگین پاسخ‌ها، آزمون T، ضریب همبستگی پیرسون در محیط نرم افزار SPSS استفاده شده است.

مناسب سطح کیفیت زندگی و یا سطح رضایتمندی مردم باشد (احمدی پور، ۱۳۸۹: ۱۳). باید توجه داشت که کیفیت زندگی به دلیل پیچیدگی نیازهای انسانی و تنوع نیازها در فرهنگها و سیستم‌های اقتصادی - اجتماعی بسیار گسترده است، بنابراین باید آن را سطحی از زندگی دانست که فرد با داشتن آن احساس رضایت کند (شماعی و همکاران، ۱۳۹۱). مرنز (۲۰۱۵) در مقاله «کیفیت زندگی شهری و مطالعات پایداری محیط زیست، سنجش پوشش فرهنگ پایداری در میان ساکنان نواحی شهری را به عنوان بخشی مهم از مطالعات کیفیت زندگی ارائه داده است. ضرابی و همکاران (۱۳۹۳) مقاله «سنجش ارزیابی شاخصهای کیفیت زندگی در شهرهای متوسط اندام (نمونه موردی شهر یاسوج) با استفاده از پنج بعد سلامت محیطی، سلامت اجتماعی، سلامت جسمانی، سلامت روانی و حمل و نقل عمومی به بررسی کیفیت زندگی در این شهر پرداخته و در مجموع به این نتیجه رسیده‌اند که به جز عامل سلامت جسمانی، رضایت مردم از سایر ابعاد مورد بررسی بالاتر از حد متوسط است. شماعی و همکاران (۱۳۹۳) در مقاله‌ای به بررسی کیفیت سنجی محیط در محله‌های شهری و برنامه‌ریزی برای محیط پایدار (مطالعه موردی: محله‌های شهر سقز) پرداخته‌اند و معتقدند که مولفه زیست محیطی نسبت به سایر مولفه‌ها بیشترین تاثیر را بر کیفیت زندگی دارد. در نهایت پر واضح است که مفهوم کیفیت زندگی بعنوان معیاری برای سنجش رضایت ساکنین در ارتباط با سلامت محیط مورد استفاده قرار می گیرد که دارای جنبه‌های مختلفی از جمله کالبدی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و معنوی می باشد. شناخت و تحلیل مناسب این موضوع می تواند راهگشای بسیاری از مشکلات شهری و همچنین راهنمای مناسبی برای تصمیم گیری مدیران شهری باشد.

معرفی محدوده مورد مطالعه

هرسین یکی از شهرهای باستانی واقع در جنوب شرقی استان کرمانشاه، با جمعیتی معادل ۵۳۷۶۹ نفر در سال ۱۳۹۲، واقع در مرکز شهرستان هرسین می باشد. این منطقه از سال ۱۳۷۴ تبدیل

نقشه (۱): محدوده مورد مطالعه

جدول (۲) ضمن معرفی متغیرها، معیارها، داده‌های مورد مطالعه در پژوهش حاضر را نشان می‌دهد. بدین معنی نگارندگان با استفاده از پرسشنامه به گردآوری آمار و اطلاعات لازم در خصوص کیفیت زندگی شهری استفاده کرده است که نتایج آن در زیر نمایش داده شده است. مبانی نظری موضوع استخراج شده‌اند. مؤلفه‌های اصلی و فرعی دربرگیرنده آن‌ها نیز در جدول (۲) نشان داده شده است.

جدول (۲): شاخص‌های اصلی و فرعی منتخب پژوهش

شاخص اصلی	شاخص‌های فرعی
اشتغال	امید به آینده شغلی، رضایت شغلی، فرصت پیدا کردن کار رضایت بخش
درآمد	داشتن پس‌انداز مناسب، آسایش و رفاه مادی در تأمین هزینه‌ها، هزینه مواد خوراکی و غذایی نسبت به درآمد
حمل و نقل	دسترسی به وسایل حمل و نقل مناسب، دسترسی به حمل و نقل عمومی، جریان ترافیک، وضعیت و تراکم پیاده‌روها در هنگام عبور و مرور، امکانات و تسهیلات ماشین و پیاده روی برای معلولین و سالمندان، زمان سفر بین محل کار و سکونت
مسکن	سازگاری و مطلوبیت مسکن، هزینه‌های مسکن و توانایی پرداخت آن، رضایت از وضعیت ساختمان، وجود تسهیلات مناسب در واحدهای مسکونی (سیستم گرمایشی و سرمایشی و...)، وجود نورگیری و روشنایی کافی در خانه‌ها
آموزش	میزان خدمات آموزشی، هزینه خدمات آموزشی، دسترسی آسان کودکان و نوجوانان به مدارس، دسترسی به آموزش‌های عمومی
بهداشت و سلامت	سلامت جسمی و روحی، دسترسی به امکانات بهداشتی (داروخانه، کلینیک، پزشک و...)، مصرف هفتگی مواد پروتئینی (گوشت) در برنامه غذایی، مصرف هفتگی میوه و سبزیجات در برنامه غذایی، کیفیت آب آشامیدنی
امنیت	امنیت کودکان، وضعیت پاسخگویی و حضور بهنگام پلیس، وضعیت پاسخگویی و حضور بهنگام اورژانس و آمبولانس، رضایت از پاسخگویی و عملکرد مأموران آتش‌نشانی، امنیت در برابر سوانح و حوادث، وجود اتحاد و عدم نزاع و کشمکش بین ساکنان
اوقات فراغت	دسترسی به فضاهای سبز و پارک‌ها، دسترسی به امکانات ورزشی مناسب، وجود موزه‌ها و نمایشگاه‌ها و سالن‌های هنری، توان انجام مسافرت سالانه به همراه خانواده، وجود امکانات فرهنگی مناسب مانند کتابخانه، تئاتر و سینما
وابستگی و تعلق محلی	احساس تعلق به شهر و محله، احساس هویت در محله زندگی، رضایت از ارتباط و مشارکت با دوستان و همسایگان، رضایت از وضعیت محله
فناوری اطلاعات و ارتباطات (ICT)	دسترسی به اینترنت، آشنایی مقدماتی با رایانه (نمایش فیلم و گوش دادن به موسیقی با رایانه)، آشنایی با نرم‌افزارهای تخصصی مانند Photoshop و Excel و word، آشنایی با نحوه وارد شدن به سایت‌های اینترنتی مانند Yahoo و Google، آشنایی با جستجوی اطلاعات عمومی و تخصصی و علمی در اینترنت،

یافته‌های تحقیق

– نتایج آمار توصیفی:

درصد زن می‌باشد. از نظر سطح تحصیلات ۵۸ درصد دیپلم و فوق دیپلم و ۲۴ درصد لیسانس، ۱۸ درصد فوق لیسانس می‌باشند. از نظر سن ۶۴/۶ درصد بین ۲۰ تا ۳۵ سال، ۲۳/۷ درصد ۳۵-۵۰ سال و ۱۱/۷ درصد بالای ۵۰ سال می‌باشند.

در میان پرسشنامه‌های که بین متخصصان و کارشناسان توزیع شده، جنسیت ۷۳/۳ درصد از پاسخ‌دهندگان مرد و ۲۶/۷

- نتایج آمار استنباطی:

میانگین به دست آمده مورد تحلیل و ارزیابی قرار گرفته است که در جداول (۳) تا (۱۲) نشان داده شده است. همانطور که در جدول (۳) نشان داده شده است تحلیل متغیرهای شاخص اشتغال نشان می‌دهد که متغیر امید به آینده شغلی با کسب بیشترین میزان میانگین در رتبه اول و متغیرهای رضایت شغلی و فرصت پیدا کردن کار رضایت بخش بر اساس میزان میانگین کسب شده در رتبه‌های بعدی قرار دارند.

جهت ارزیابی میزان اولویت شاخص‌های کیفیت زندگی در شهر هرسین بر مبنای نظرات ۲۵۳ نفر از شهروندان ساکن شهر هرسین با استفاده از آزمون آماری T و ضریب همبستگی پیرسون در قالب نرم افزار SPSS به تحلیل پرداخته شده است. در این مرحله ابتدا متغیرهای مربوط به ۱۰ شاخص اصلی پژوهش برحسب میزان میانگین، انحراف از معیار، و انحراف از

جدول (۳): میانگین و رتبه پاسخ‌های به دست آمده مرتبط با گویه‌های شاخص اشتغال

انحراف اختلاف میانگین	انحراف معیار	میانگین	تعداد	
۰/۰۷۱۳۲	۱/۱۳۴۴۱	۲/۸۴۹۸	۲۵۳	امید به آینده شغلی
۰/۰۶۱۰۵	۰/۹۷۱۰۸	۲/۸۱۸۲	۲۵۳	رضایت شغلی
۰/۰۶۶۲۶	۱/۰۵۳۹۰	۲/۴۲۶۹	۲۵۳	فرصت پیدا کردن کار رضایت بخش

بر اساس جدول (۴) تحلیل متغیرهای شاخص درآمد نشان می‌دهد که آسایش و رفاه مادی در تأمین هزینه‌ها در رتبه اول و داشتن پس انداز مناسب و هزینه مواد خوراکی و غذایی نسبت به درآمد در رده‌های بعدی اهمیت قرار دارند.

جدول (۴): میانگین و رتبه پاسخ‌های به دست آمده مرتبط با گویه‌های شاخص درآمد

انحراف اختلاف میانگین	انحراف معیار	میانگین	تعداد	
۰/۰۶۴۸۱	۱/۰۳۰۸۲	۲/۳۲۸۱	۲۵۳	داشتن پس انداز مناسب
۰/۰۶۳۲۵	۱/۰۰۶۰۷	۲/۴۰۷۱	۲۵۳	آسایش و رفاه مادی در تأمین هزینه‌ها
۰/۰۵۸۴۱	۰/۹۲۹۰۵	۲/۲۸۴۶	۲۵۳	هزینه مواد خوراکی و غذایی نسبت به درآمد

بر اساس جدول (۶) تحلیل متغیرهای شاخص بهداشت نشان می‌دهد که سلامت جسمی و روحی در رتبه اول و دسترسی به امکانات بهداشتی (داروخانه، کلینیک، پزشک و...) و مصرف هفتگی مواد پروتئینی (گوشت) در برنامه غذایی و مصرف هفتگی میوه و سبزیجات در برنامه غذایی و کیفیت آب آشامیدنی در رده‌های بعدی اهمیت قرار دارند.

بر اساس جدول (۵) تحلیل متغیرهای شاخص مسکن نشان می‌دهد که هزینه‌های مسکن و توانایی پرداخت آن در رتبه اول و وجود تسهیلات مناسب در واحدهای مسکونی (سیستم گرمایشی و سرمایشی و...) و رضایت از وضعیت ساختمان و سازگاری و مطلوبیت مسکن و وجود نورگیری و روشنایی کافی در خانه‌ها در رده‌های بعدی اهمیت قرار دارند.

جدول (۵): میانگین و رتبه پاسخ‌های به دست آمده مرتبط با گویه‌های شاخص مسکن

انحراف اختلاف میانگین	انحراف معیار	میانگین	تعداد	
۰/۰۷۰۰۷	۱/۱۱۴۵۶	۲/۷۸۲۶	۲۵۳	سازگاری و مطلوبیت مسکن
۰/۰۶۶۴۰	۱/۰۵۶۱۰	۲/۳۲۰۲	۲۵۳	هزینه‌های مسکن و توانایی پرداخت آن
۰/۰۶۵۶۶	۱/۰۴۴۴۵	۲/۸۸۹۳	۲۵۳	رضایت از وضعیت ساختمان
۰/۰۶۳۶۱	۱/۰۱۱۸۳	۳/۰۰۰۰	۲۵۳	وجود تسهیلات مناسب در واحدهای مسکونی (سیستم گرمایشی و سرمایشی و...)
۰/۰۶۴۷۱	۱/۰۲۹۳۲	۳/۱۷۷۹	۲۵۳	وجود نورگیری و روشنایی کافی در خانه‌ها

جدول (۶): میانگین و رتبه پاسخ‌های به دست آمده مرتبط با گویه‌های شاخص بهداشت

انحراف میانگین	انحراف معیار	میانگین	تعداد	
۰/۰۶۹۹۰	۱/۱۱۱۸۲	۳/۱۹۳۷	۲۵۳	سلامت جسمی و روحی
۰/۰۶۸۲۵	۱/۰۸۵۶۱	۳/۰۰۴۰	۲۵۳	دسترسی به امکانات بهداشتی (داروخانه، کلینیک، پزشک و...)
۰/۰۶۲۷۲	۰/۹۹۷۶۳	۲/۹۷۲۳	۲۵۳	مصرف هفتگی مواد پروتئینی (گوشت) در برنامه غذایی
۰/۰۶۷۱۴	۱/۰۶۷۹۹	۲/۹۵۲۶	۲۵۳	مصرف هفتگی میوه و سبزیجات در برنامه غذایی
۰/۰۷۴۲۱	۱/۱۸۰۳۳	۲/۳۴۳۹	۲۵۳	کیفیت آب آشامیدنی

بر اساس جدول (۷) تحلیل متغیرهای شاخص اوقات فراغت نشان می‌دهد که دسترسی به فضاهای سبز و پارک‌ها در رتبه اول و توان انجام مسافرت سالانه به همراه خانواده و دسترسی به امکانات ورزشی مناسب و وجود موزه‌ها و نمایشگاه‌ها و سالن‌های هنری و وجود امکانات فرهنگی مناسب مانند کتابخانه، تئاتر و سینما در رده‌های بعدی اهمیت قرار دارند.

بر اساس جدول (۸) تحلیل متغیرهای شاخص فناوری اطلاعات و ارتباطات (ICT) نشان می‌دهد که آشنایی با جستجوی

جدول (۷): میانگین و رتبه پاسخ‌های به دست آمده مرتبط با گویه‌های شاخص اوقات فراغت

انحراف میانگین	انحراف معیار	میانگین	تعداد	
۰/۰۶۷۷۸	۱/۰۷۸۰۶	۲/۵۹۶۸	۲۵۳	دسترسی به فضاهای سبز و پارک‌ها
۰/۰۶۹۳۳	۱/۱۰۲۷۰	۲/۴۴۲۷	۲۵۳	دسترسی به امکانات ورزشی مناسب،
۰/۰۸۱۲۹	۱/۲۹۳۰۳	۲/۳۷۵۵	۲۵۳	وجود موزه‌ها و نمایشگاه‌ها و سالن‌های هنری
۰/۰۶۷۵۸	۱/۰۷۴۹۷	۲/۵۱۳۸	۲۵۳	توان انجام مسافرت سالانه به همراه خانواده
۰/۰۷۹۸۸	۱/۲۷۰۵۷	۲/۳۶۷۶	۲۵۳	وجود امکانات فرهنگی مناسب مانند کتابخانه، تئاتر و سینما

جدول (۸): میانگین و رتبه پاسخ‌های به دست آمده مرتبط با گویه‌های شاخص فناوری اطلاعات و ارتباطات (ICT)

انحراف میانگین	انحراف معیار	میانگین	تعداد	
۰/۰۷۸۹۲	۱/۲۵۵۲۷	۲/۷۱۹۴	۲۵۳	دسترسی به اینترنت
۰/۰۸۳۴۶	۱/۳۲۷۵۳	۳/۰۵۹۳	۲۵۳	آشنایی مقدماتی با رایانه (نمایش فیلم و گوش دادن به موسیقی با رایانه)
۰/۰۸۳۱۹	۱/۳۲۳۲۶	۲/۹۱۷۰	۲۵۳	آشنایی با نرم افزارهای تخصصی مانند Photoshop و Excel و word
۰/۰۸۸۲۰	۱/۴۰۲۸۶	۲/۹۸۴۲	۲۵۳	آشنایی با نحوه وارد شدن به سایت‌های اینترنتی مانند Yahoo و Google
۰/۱۷۹۵۸	۲/۸۵۶۴۳	۳/۱۰۶۷	۲۵۳	آشنایی با جستجوی اطلاعات عمومی و تخصصی و علمی در اینترنت

بر اساس جدول (۹) تحلیل متغیرهای شاخص آموزش نشان می‌دهد که دسترسی آسان کودکان و نوجوانان به مدارس در رتبه اول و میزان خدمات آموزشی دسترسی به آموزش‌های عمومی و هزینه خدمات آموزشی در رده‌های بعدی اهمیت قرار دارند.

جدول (۹): میانگین و رتبه پاسخ‌های به دست آمده مرتبط با گویه‌های شاخص آموزش

انحراف استاندارد	میانگین	تعداد	میانگین	انحراف معیار	انحراف اختلاف میانگین
۰/۰۶۶۱۱	۲/۶۰۰۸	۲۵۳	۱/۰۵۱۶۰	۲/۶۰۰۸	۰/۰۶۶۱۱
۰/۰۶۱۰۷	۲/۴۲۲۹	۲۵۳	۰/۹۷۱۳۱	۲/۴۲۲۹	۰/۰۶۱۰۷
۰/۰۶۳۳۳	۲/۸۴۱۹	۲۵۳	۱/۰۰۷۲۷	۲/۸۴۱۹	۰/۰۶۳۳۳
۰/۰۷۱۱۷	۲/۵۳۳۶	۲۵۳	۱/۱۳۲۰۸	۲/۵۳۳۶	۰/۰۷۱۱۷

بر اساس جدول (۱۰) تحلیل متغیرهای شاخص تعلق و وابستگی نشان می‌دهد که رضایت از وضعیت محله در رتبه اول و احساس هویت در محله زندگی و رضایت از ارتباط و مشارکت با دوستان و همسایگان و احساس تعلق به شهر و محله در رده‌های بعدی اهمیت قرار دارند.

بر اساس جدول (۱۱) تحلیل متغیرهای شاخص حمل و نقل نشان می‌دهد که زمان سفر بین محل کار و سکونت در رتبه

جدول (۱۰): میانگین و رتبه پاسخ‌های به دست آمده مرتبط با گویه‌های شاخص تعلق و وابستگی

انحراف استاندارد	میانگین	تعداد	میانگین	انحراف معیار	انحراف اختلاف میانگین
۰/۰۶۷۴۴	۲/۷۱۱۵	۲۵۳	۱/۰۷۲۶۳	۲/۷۱۱۵	۰/۰۶۷۴۴
۰/۰۶۸۱۹	۲/۸۸۱۴	۲۵۳	۱/۰۸۴۶۰	۲/۸۸۱۴	۰/۰۶۸۱۹
۰/۰۷۰۹۶	۲/۸۴۵۸	۲۵۳	۱/۱۲۸۶۱	۲/۸۴۵۸	۰/۰۷۰۹۶
۰/۰۶۷۷۴	۲/۹۵۶۵	۲۵۳	۱/۰۷۷۴۰	۲/۹۵۶۵	۰/۰۶۷۷۴

جدول (۱۱): میانگین و رتبه پاسخ‌های به دست آمده مرتبط با گویه‌های شاخص حمل و نقل

انحراف استاندارد	میانگین	تعداد	میانگین	انحراف معیار	انحراف اختلاف میانگین
۰/۰۹۸۶۸	۲/۶۲۲۴	۲۵۳	۱/۵۶۹۵۷	۲/۶۲۲۴	۰/۰۹۸۶۸
۰/۰۶۲۴۷	۲/۶۳۲۴	۲۵۳	۰/۹۹۳۶۶	۲/۶۳۲۴	۰/۰۶۲۴۷
۰/۰۶۷۸۰	۲/۴۰۷۱	۲۵۳	۱/۰۷۸۴۱	۲/۴۰۷۱	۰/۰۶۷۸۰
۰/۰۶۲۱۶	۲/۲۹۲۵	۲۵۳	۰/۹۸۸۷۴	۲/۲۹۲۵	۰/۰۶۲۱۶
۰/۰۶۳۴۹	۱/۹۸۸۱	۲۵۳	۱/۰۰۹۸۰	۱/۹۸۸۱	۰/۰۶۳۴۹
۰/۰۶۸۴۵	۲/۷۷۰۸	۲۵۳	۱/۰۸۸۷۳	۲/۷۷۰۸	۰/۰۶۸۴۵

همان‌طور که در جدول (۱۳) نشان داده شده است نتیجه نهایی تحلیل اولویت شاخص‌های پژوهش نشان می‌دهد که شاخص درآمد با توجه به اختلاف کمتر از میانگین مبنا دارای وضعیت نامناسب‌تری نسبت به دیگر شاخص‌ها می‌باشد که نیازمند برنامه ریزی و بهبود وضعیت این شاخص در تأمین کیفیت زندگی شهر هرسین می‌باشد. در این بین شاخص امنیت توسط شهروندان با توجه به اختلاف از میانگین کسب شده وضعیت بهتری را کسب کرده است.

بر اساس جدول (۱۲) تحلیل متغیرهای شاخص امنیت نشان می‌دهد که رضایت از پاسخگویی و عملکرد مأموران آتش نشانی در رتبه اول و وضعیت پاسخگویی و حضور بهنگام اورژانس و آمبولانس و وجود اتحاد و عدم نزاع و کشمکش بین ساکنان و امنیت در برابر سوانح و حوادث و وضعیت پاسخگویی و حضور بهنگام پلیس و امنیت کودکان در رده‌های بعدی اهمیت قرار دارند.

جدول (۱۲): میانگین و رتبه پاسخ‌های به دست آمده مرتبط با گویه‌های شاخص امنیت

انحراف استاندارد	میانگین	تعداد	انحراف معیار	انحراف اختلاف میانگین
۰/۰۶۴۹۳	۲/۲۶۰۹	۲۵۳	۱/۰۳۲۷۶	امنیت کودکان
۰/۰۶۶۸۴	۲/۴۰۳۲	۲۵۳	۱/۰۶۳۲۳	وضعیت پاسخگویی و حضور بهنگام پلیس
۰/۰۵۹۷۵	۲/۵۸۱۰	۲۵۳	۰/۹۵۰۳۳	وضعیت پاسخگویی و حضور بهنگام اورژانس و آمبولانس
۰/۰۵۸۵۷	۲/۶۸۳۸	۲۵۳	۰/۹۳۱۶۰	رضایت از پاسخگویی و عملکرد مأموران آتش نشانی
۰/۰۶۱۴۲	۲/۵۵۳۴	۲۵۳	۰/۹۷۶۹۸	امنیت در برابر سوانح و حوادث
۰/۰۶۱۵۶	۲/۵۸۱۰	۲۵۳	۰/۹۷۹۱۳	وجود اتحاد و عدم نزاع و کشمکش بین ساکنان

جدول (۱۳): تحلیل آماره آزمون T تک نمونه‌ای برای مؤلفه‌های پژوهش

میانگین مبنا = ۲/۵						
متغیر	T	درجه آزادی	سطح معناداری	میانگین مبنا سطح اطمینان تا ۹۵ درصد		اختلاف از میانگین
				پایین ترین	بالا ترین	
۱ امنیت	۵۰/۴۴۲	۲۵۲	۰/۰۰۰	۱۲/۰۷۲۷	۱۳/۰۵۳۸	۱۲/۵۶۳۲۴
۲ ارتباطات و فناوری	۳۳/۶۴۱	۲۵۲	۰/۰۰۰	۱۱/۵۶۷۳	۱۳/۰۰۵۸	۱۲/۲۸۶۵۶
۳ حمل و نقل	۴۹/۶۰۹	۲۵۲	۰/۰۰۰	۱۱/۷۳۸۱	۱۲/۷۰۸۶	۱۲/۲۲۳۳۲
۴ بهداشت و سلامت	۵۳/۶۲۳	۲۵۲	۰/۰۰۰	۱۱/۵۲۶۹	۱۲/۴۰۵۹	۱۱/۹۶۶۴۰
۵ مسکن	۴۹/۲۳۶	۲۵۲	۰/۰۰۰	۱۱/۲۰۳۲	۱۲/۱۳۶۸	۱۱/۶۶۹۹۶
۶ اوقات فراغت	۴۰/۶۵۰	۲۵۲	۰/۰۰۰	۹/۳۲۱۸	۱۰/۲۷۱۱	۹/۷۹۶۴۴
۷ تعلق و وابستگی	۴۳/۳۳۴	۲۵۲	۰/۰۰۰	۸/۴۹۱۰	۹/۲۹۹۵	۸/۸۹۵۲۶
۸ آموزش	۴۱/۰۸۶	۲۵۲	۰/۰۰۰	۷/۵۲۰۶	۸/۲۷۷۹	۷/۸۹۹۲۱
۹ اشتغال	۳۴/۳۰۶	۲۵۲	۰/۰۰۰	۵/۲۷۳۷	۵/۹۱۶۰	۵/۵۹۴۸۶
۱۰ درآمد	۲۹/۹۸۶	۲۵۲	۰/۰۰۰	۴/۲۲۲۹	۴/۸۱۶۷	۴/۵۱۹۷۶

رابطه‌ای بین دو متغیر وجود ندارد. اگر مقدار T دقیقاً برابر با $+1$ باشد بیانگر همبستگی مثبت کامل و اگر برابر -1 باشد نشان دهنده همبستگی کامل منفی بین دو متغیر است. بر این اساس در این بخش برای ارزیابی میزان ارتباط درونی شاخص‌های کیفیت زندگی در شهر هرسین از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است. بر اساس جدول (۱۴) تحلیل میزان ارتباط درونی شاخص‌های کیفیت زندگی در شهر هرسین نشان می‌دهد بغیر از ارتباط درونی بالای $۰/۵$ شاخص بهداشت و مسکن بقیه متغیرها علی‌رغم معنادار بودن ارتباط درونی آنها ارتباط قوی درونی مابین خود دارا نیستند.

یکی از ابزارهای مناسب جهت تحلیل روابط بین متغیرها، ضریب همبستگی پیرسون می‌باشد. ضریب همبستگی پیرسون از روش‌های پرکاربرد جهت تعیین میزان رابطه بین دو متغیر محسوب می‌گردد و با علامت (T) نشان داده می‌شود. این ضریب به منظور بررسی رابطه میان دو متغیر فاصله‌ای مورد استفاده قرار می‌گیرد و مقدار آن بین $+1$ و -1 در نوسان است. چنانچه مقدار به دست آمده مثبت باشد به معنای این است که تغییرات در هر دو متغیر به طور هم جهت اتفاق می‌افتد. به بیان دیگر با هر گونه افزایش در مقدار یک متغیر، مقدار متغیر دیگر نیز افزایش می‌یابد و برعکس. اما چنانچه مقدار 2 منفی باشد بیانگر این نکته است که با افزایش مقدار یک متغیر، مقدار متغیر دیگر کاهش می‌یابد و برعکس. اگر مقدار به دست آمده برای ضریب همبستگی صفر باشد به معنای این است که هیچ‌گونه

جدول (۱۴): تحلیل میزان ارتباط درونی شاخص‌های کیفیت زندگی در شهر هرسین

ماخذ: محاسبات نگارندگان، ۱۳۹۵

		شغل	درآمد	حمل و نقل	مسکن	آموزش	بهداشت	امنیت	تعلق	فناوری	فراغت
شغل	Pearson Correlation	1	.497**	.281**	.280**	.302**	.332**	.178**	.142*	.188**	.158*
	Sig. (2-tailed)		.000	.000	.000	.000	.000	.004	.024	.003	.012
	N	253	253	253	253	253	253	253	253	253	253
درآمد	Pearson Correlation	.497**	1	.322**	.426**	.439**	.347**	.228**	.234**	.091	.241**
	Sig. (2-tailed)	.000		.000	.000	.000	.000	.000	.000	.151	.000
	N	253	253	253	253	253	253	253	253	253	253
حمل و نقل	Pearson Correlation	.281**	.322**	1	.397**	.400**	.349**	.286**	.182**	.041	.258**
	Sig. (2-tailed)	.000	.000		.000	.000	.000	.000	.004	.511	.000
	N	253	253	253	253	253	253	253	253	253	253
مسکن	Pearson Correlation	.280**	.426**	.397**	1	.443**	.577**	.287**	.422**	.281**	.420**
	Sig. (2-tailed)	.000	.000	.000		.000	.000	.000	.000	.000	.000
	N	253	253	253	253	253	253	253	253	253	253
آموزش	Pearson Correlation	.302**	.439**	.400**	.443**	1	.384**	.290**	.232**	.143*	.299**
	Sig. (2-tailed)	.000	.000	.000	.000		.000	.000	.000	.023	.000
	N	253	253	253	253	253	253	253	253	253	253
بهداشت	Pearson Correlation	.332**	.347**	.349**	.577**	.384**	1	.444**	.397**	.247**	.383**
	Sig. (2-tailed)	.000	.000	.000	.000	.000		.000	.000	.000	.000
	N	253	253	253	253	253	253	253	253	253	253
امنیت	Pearson Correlation	.178**	.228**	.286**	.287**	.290**	.444**	1	.345**	.075	.388**
	Sig. (2-tailed)	.004	.000	.000	.000	.000	.000		.000	.236	.000
	N	253	253	253	253	253	253	253	253	253	253
تعلق	Pearson Correlation	.142*	.234**	.182**	.422**	.232**	.397**	.345**	1	.244**	.386**
	Sig. (2-tailed)	.024	.000	.004	.000	.000	.000	.000		.000	.000
	N	253	253	253	253	253	253	253	253	253	253
فناوری	Pearson Correlation	.188**	.091	.041	.281**	.143*	.247**	.075	.244**	1	.274**
	Sig. (2-tailed)	.003	.151	.511	.000	.023	.000	.236	.000		.000
	N	253	253	253	253	253	253	253	253	253	253
فراغت	Pearson Correlation	.158*	.241**	.258**	.420**	.299**	.383**	.388**	.386**	.274**	1
	Sig. (2-tailed)	.012	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	
	N	253	253	253	253	253	253	253	253	253	253

بحث

عینی افراد در مکان‌ها و زمان‌های مختلف نسبت به کیفیت زندگی متفاوت است. شرایط زیست محیطی، اقتصادی، اجتماعی و کالبدی از عوامل موثر بر کیفیت زندگی افراد می‌باشد. در این راستا با توجه به آزمون‌ها و تحلیل‌های صورت گرفته، شاخص درآمد با توجه به اختلاف کمتر از میانگین مبنا کمترین رضایت را نسبت به دیگر شاخص‌ها برای ساکنین بدنال داشته، که این نشان‌دهنده پایین بودن سطح دستمزدها و در پاره‌ای از مواقع عدم تولید کافی می‌باشد و در نهایت بیکاری و پایین بودن سطح اشتغال را در پی دارد، تحقیق حاضر از این جنبه نتایج متفاوت با تحقیقات پیشین از جمله ضرابی و همکاران (۱۳۹۳) و شماعی و همکاران (۱۳۹۳) ارائه می‌دهد. در تحقیق ضرابی و همکاران از

کیفیت زندگی شهری با عنوان زندگی راحت و دسترسی به نیازهای اساسی در یک محیط شهری تلقی می‌شود. این مفهوم به معنای قابلیت زندگی در یک مکان مطرح می‌شود. در واقع نقطه شروع توسعه اجتماعات انسانی شکل گرفتن درک درستی از نیازهای مردم می‌باشد. پژوهش حاضر نشان داد که شاخص‌ها از لحاظ تاثیرگذاری بر کیفیت زندگی مردم هرسین تاثیرات متفاوتی دارند. که این موضوع با نتایج شیخ الاسلامی و همکاران (۱۳۹۳) و بوند و کرنر (۲۰۰۴) مبنی بر وجود تفاوت در تاثیرگذاری شاخص‌ها و زیر شاخص‌ها همسویی دارد. در ارتباط با چرایی این تفاوت‌ها باید گفت که زمینه‌های ذهنی و

می‌دهد بین شاخص‌های منتخب ده‌گانه با بهبود کیفیت زندگی در شهر هرسین رابطه مستقیم وجود داشته به طوری که همه آن‌ها معنی‌دار بوده و در رضایتمندی و کیفیت زندگی در محلات مورد مطالعه تأثیرگذار می‌باشند. بنابراین با توجه به معناداری ارتباط بین شاخص‌های کیفیت زندگی و بهبود کیفیت زندگی در شهر مورد مطالعه این مهم می‌تواند در مطالعات آینده کیفیت زندگی در شهر هرسین مورد مطالعه به کار رود. جهت دستیابی به اهداف پژوهش ابتدا با استفاده از آزمون‌های آماری میانگین پاسخ‌ها و T تک نمونه‌ای مؤلفه‌های منتخب پژوهش مورد بررسی قرار گرفت که نتایج این آزمون‌ها نشان می‌دهد که شاخص درآمد با توجه به اختلاف کمتر از میانگین مبنای کمترین رضایت را نسبت به دیگر شاخص‌ها دارا می‌باشد که نیازمند برنامه ریزی و بهبود وضعیت این شاخص در تأمین کیفیت زندگی شهر هرسین می‌باشد، بنابراین مسئولین و سازمان‌های مرتبط با اداره شهر باید این مورد را در اولویت کاری خود قرار دهند و در طرح‌های توسعه شهری تأکیدی بیشتری بر چگونگی و میزان درآمد ساکنان شهر بخصوص قشر کم درآمد داشته باشند و از طرح‌های حمایت‌گرانه بیشتری استفاده کنند. از طرف دیگر شاخص امنیت، توسط شهروندان با توجه به اختلاف از میانگین کسب شده وضعیت بهتری را کسب کرده است، که نشان از وجود امنیت فیزیکی و روانی مناسب در بین ساکنان می‌باشد، با توجه به اینکه این شهر جزء شهرهای کوچک با جمعیت کمتر از صد هزار نفر و همچنین دارای تعامل اجتماعی قوی است این مورد محتمل می‌باشد. همان گونه که از تحلیل شاخص‌ها پیداست می‌توان گفت که بیشترین دغدغه ساکنین شهر هرسین در تأمین نیازهای پایه‌ای و اساسی از جمله وضعیت داشتن درآمد، وضعیت امید به آینده شغلی، وضعیت ارتباطات و فناوری، وضعیت دسترسی به پارک و فضای سبز به ترتیب اهمیت در اولویت می‌باشند. بنابراین شهروندان از این شاخص‌ها به ترتیب کمترین رضایت‌مندی را دارند. در واقع این ۴ شاخص بیشترین تأثیر را بر کیفیت زندگی ساکنین

شاخص‌های مختلفی جهت سنجش کیفیت زندگی شهر یاسوج استفاده شده که از نظر ایشان سلامت جسمانی مهم‌ترین عامل در کیفیت زندگی ساکنین می‌باشد. همچنین آقای شمعی در بررسی محله‌های سقز معتقدند که مؤلفه زیست محیطی تأثیرگذارترین عامل می‌باشد. از طرف دیگر در پژوهش حاضر شاخص امنیت، توسط شهروندان با توجه به اختلاف از میانگین کسب شده وضعیت بهتری را کسب کرده است، که نشان از وجود امنیت فیزیکی و روانی مناسب در بین ساکنان می‌باشد، اما در مقاله احمدی و نادری (۱۳۹۲) عامل حس تعلق و عامل سلامتی بیشترین رضایت و عامل امنیت کمترین میزان رضایت را دارا می‌باشد. مقایسه نتایج این پژوهش با پژوهش‌های پیشین نشان می‌دهد که با توجه به موقعیت خاص نواحی جغرافیایی، ساکنین هر شهر دیدگاه متفاوتی نسبت به موضوع کیفیت زندگی دارند. لذا در برنامه‌ریزی‌ها باید این تفاوت‌ها لحاظ شود. از تحلیل شاخص‌ها پیداست که بیشترین دغدغه ساکنین شهر هرسین در تأمین نیازهای پایه‌ای و اساسی از جمله وضعیت داشتن درآمد، وضعیت امید به آینده شغلی، وضعیت ارتباطات و فناوری، وضعیت دسترسی به پارک و فضای سبز به ترتیب اهمیت در اولویت می‌باشند.

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

سنجش کیفیت زندگی ابزار مناسبی برای چنین درکی عرضه می‌کند، چرا که مطالعه کیفیت زندگی راهی بین مسئولان محلی و شهروندان برای تعاملی سازنده که منجر به تفسیر و بحث در مورد موضوعات کلیدی مؤثر بر زندگی مردم می‌شود، باز می‌کند. یکی از مهمترین اهداف مطالعه کیفیت زندگی در نواحی شهری، شناخت نیازمندی‌ها و دسترسی عادلانه همه گروه‌ها و محلات به امکانات و مزایای شهری است. در پژوهش حاضر نیز تحلیل شاخص‌های کیفیت زندگی در شهر هرسین بر اساس ۱۰ مؤلفه‌ی اشتغال، درآمد، حمل و نقل، مسکن، آموزش، بهداشت و سلامت، امنیت، اوقات فراغت، وابستگی و تعلق محلی و فناوری اطلاعات و ارتباطات (ICT) و ۴۶ زیر شاخص صورت گرفت. یافته‌های پژوهش نشان

در کلانشهر تهران، نشریه هنرهای زیبا- معماری شهرسازی، دوره ۱۹، شماره ۲

۲. احمدی، قادر، نادری کروندان، سونیا(۱۳۹۲)، مطالعه تطبیقی کیفیت زندگی در محلات بافت جدید و قدیم شهری(مورد مطالعه: محله شهرک قدس و قطارچیان شهر سنندج، مجله مطالعات شهری، ش. هشتم

۳. دهقانی، امین، صیدائی، اسکندر، شفقی، سیروس(۱۳۹۱)، سنجش و بررسی شاخص های کیفیت زندگی در کانون های اسکان عشایری، مطالعه موردی: عشایر فارس و اصفهان، شماره ۲۷

۴. شیخ الاسلامی، علیرضا، خوشبین، نجمه(۱۳۹۱)، سنجش کیفیت زندگی، مطالعه موردی: ناحیه یک بهشهر، فصل نامه جغرافیا و برنامه ریزی شهری چشم انداز زاگرس، سال چهارم، شماره ۱۳

۵. شماعی، علی، فخری پور محمدی، افسانه (۱۳۹۵) تحلیل فضایی کیفیت محیطی بافت های فرسوده شهری (مطالعه موردی: منطقه ۱۱ شهرداری تهران)، نشریه مطالعات نواحی شهری کرمان، سال سوم، ش. ۱

۶. شماعی، علی، فرجی ملایی، امین، عظیمی، آزاده و هاتفی، م (۱۳۹۱)، تحلیل نابرابری شاخص های کیفیت زندگی در سطح محله های بابلسر، فصلنامه انجمن جغرافیایی ایران، دوره جدید سال دهم، شماره ۳۳

۷. مصطفوی صاحب، سوران، ساسان پور، فرزانه، موحد، علی و شماعی، علی(۱۳۹۳)، کیفیت سنجی محیط در محله های شهری و برنامه ریزی برای محیط پایدار(مطالعه موردی: محله های شهر سقز)، مطالعات و پژوهش های شهری منطقه، سال ششم، شماره ۲۴

۸. ضرابی، اصغر، رزم پوری، علی اکبر، علیزاده اصل، جبار و نوری محمد(۱۳۹۳)، سنجش و ارزیابی شاخص کیفیت زندگی در شهرهای متوسط اندام (نمونه موردی: یاسوج)، مجله برنامه ریزی فضایی(جغرافیا)، سال چهارم، شماره سوم

1. Ahmad Pur, T. (1389), examining the socio-economic factors affecting the quality of life of individuals (Case study: Ahvaz), Master's thesis, Department of Sociology, Faculty of Economics and Social Sciences, University of martyr Chamran, Supervisor Ali Hussein Hussein-Zadeh.
2. Allen, J, Voget, R, Cordes, S.,(2002), Quality of life in rural Nebraska, trends and changes,

داشته است. با توجه به مورد فوق، تحلیل ها نشان دهنده عدم ثبات و امنیت شغلی و همچنین بالا بودن سطح بیکاری در بین ساکنین است، زمانی که تامین هزینه های روزمره زندگی برای ساکنین در اولویت باشد نشان از سطح پایین درآمدها و همچنین بالا بودن میزان تکفل بر عهده سرپرست های خانواده می باشد. از طرف دیگر مکان گزینی نامناسب فضاهای سبز و مدارس آموزشی و فاصله زیاد بین محل کار و سکونت، افزایش هزینه ها و اتلاف انرژی را در این شهر در پی دارد و با اینکه هرسین شهر کوچکی می باشد اما ساکنین از نحوه دسترسی ها رضایت مند نیستند. یکی دیگر از نتایج تحقیق عدم آشنایی ابتدایی با اینترنت نزد ساکنین می باشد که حاکی از پایین بودن سواد عمومی و آگاهی های سیاسی و فرهنگی نسبت به جهان اطراف در بین شهروندان می باشد. با توجه به این که ما در عصر اطلاعات بسر می بریم، لزوم توجه بر شاخص اینترنت می تواند راهگشای مناسبی برای مشارکت بیشتر مردم جهت افزایش کیفیت زندگی شان باشد. در ادامه نیز جهت تشخیص و تحلیل ارتباط درونی بین شاخص های تأمین کیفیت زندگی در فضاهای شهری هرسین، از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. تحلیل میزان ارتباط درونی شاخص های کیفیت زندگی در شهر هرسین نشان می دهد غیر از ارتباط درونی بالای ۰/۵ شاخص بهداشت و مسکن بقیه متغیرها علی رغم معنادار بودن ارتباط درونی آنها ارتباط قوی درونی مابین خود دارا نیستند. در پایان پیشنهاد می شود که رسیدگی ویژه در زمینه هایی مانند اشتغال، مسکن، آموزش، حمل و نقل و بهداشت، اطلاعات و ارتباطات و ایجاد مراکز فرهنگی و گذران اوقات فراغت و همچنین ایجاد بستر مناسب جهت فعالیت، توزیع متعادل و کافی خدمات و امکانات در بین محلات شهری از سوی مسئولین و برنامه ریزان در دستور کار قرار گیرد.

منابع

۱. احمد آخوندی، عباس، برک پور، ناصر، خلیلی، احمد، صداقت نیا، سعید، صفی یاری، رامین(۱۳۹۳)، سنجش کیفیت زندگی شهری

- Urban Quality of Life? Applied Research in Quality of Life, Vol.1, pp.79-96.
16. Meeberg, G.,(1993), Quality of life concept Analysis, Journal of Advanced Nursing, Vol.18, No.1, pp.32-38.
  17. Murray, C., (1998), In pursuit of happiness and good government, New York, Simon and Schuster.
  18. Myers, D.,(1987), Community Relevant Measurement of Quality of Life a Focus on Local Trends, University of Texas at Austin, Urban Affairs Quarterly, Vol.23, No.1, pp.108-124
  19. Oliver, J., Huxley, P., Bridges. K., Mohammad, H.,(1996), Quality of life and mental health services, New York, Rutledge
  20. Profect, M., Gorden, P.,(1992), Planning for Urban Quality, London Sustainable Development Chinese Journal of Population, Resources and Environment, Vol. 4, No.1.
  21. Ramage, J.K., Davies, A.H.,(2003), Measurement of Quality of Life in Carcinoid/ Neuroendocrine Tumours, Endocrine-Related Cancer 10.
  22. Royuela, V., Moreno, R., Vaya, E., (2007), Is the influence of quality of life on urban growth non-stationary in space. A case study of Barcelona, Institut de Recerca en Economia Aplicada, No.3, pp.1-25.
  23. Schyns, P., Boelhouwer J., (2004), Measuring Quality Of Life in Amsterdam from the viewpoint of participation, The Amsterdam bureau for Research an statistics/ Social and Cultural Planning Office.
  24. Shakuie, H. (1382), new ideas in philosophy, geography, philosophy and school environment, geographical, geological Gita Press, Tehran
  25. Sirgy, J & Cornwell, T. (2002), How neighborhood features affect quality of life, Social Indicators Research, Vol.59, pp.79-114.
  26. Smith, Dyvyd.am (1381), quality of life, human welfare and social justice, translated by Hussein Hataminezhad and the wisdom of King City, the economic and political magazine, Issue 185
  27. Zielinska, W.H, & Dziora K.K.W, (2010), Evaluation of quality of life (QOL) of students of the university of third age (U3A) on the basis of socio-demographic factors and health status, Archives of Gerontology and geriatrics, 1-5.
  - University of Nebraska, Institute of Agriculture and Natural Resources.
  3. Bond, J., & Corner, L. (2004), Quality of life and older people. London, Open University Press.
  4. Bond, John, Corner, Lane (1389), quality of life and the elderly, scholar, translator Hussein Kamal, Tehran, Danzhh publication.
  5. Burton, E. (2001), The compact city and social justice, A paper presented to housing studies association, Spring conference, Housing, Environmental and Sustainability, University of York.
  6. Byock, I.R., & Merriman, M.P.S. (1998), : the missoula- vitas quality of life index, Palliative Medicine, Vol.12.
  7. Cox, K., (2003), Assessing the quality of life of patients in phase I and II anti-cancer drug trials: interviews versus questionnaires, Social Science and Medicine, Vol.56, pp.921-934.
  8. Cramer, V., Seven T., Einar K.,(2004), Quality of life in a city, the effect of population density, Social Indicators Research, No.69.
  9. Dajian, P.,(2006), World Expo and Urban Life Quality in Shanghai in Terms of Sustainable Development Chinese Journal, of Population Resources and Environment, Vol.4, No.1.
  10. Eiser, C.,(2004), Children with Cancer The Quality of Life, University of Sheffield, Lawrence Erlbaum Associates, Publishers, London
  11. Gray, R.,(2002), The Social Accounting Project and Accounting Organization and Society Privileging Engagement, Imaging New Accounting, Organization and Society, The center for Social and Environmental Accounting Research, University of Glasgow, UK, PP.687-708
  12. Harvey, D.(1996), Justice, Nature & Geography of Diffrence, Blakwell Publishers, Oxford UK
  13. Harvey, David (1376), city and social justice, translators F. Hsamyam, Mohammad Reza Haeri and heralded the birth date, printing, processing and urban planning Publishing Co. (affiliated to Tehran Municipality).
  14. Maranse, R.W.(2015). Quality of urban life & environmental sustainabality studies: future
  15. McCrea, R., Shyy, T.K., Stimson, R., (2006), What is The Strength of the Link Between Objective and Subjective Indicators of